

Mgr. Stanislav Fila, psychológ CPPPaP Banská Bystrica
Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (bývalá KPPP) Banská Bystrica

Fond Abeceda.ttf som vytvoril v roku 2004 tak, že som prekonvertoval font Slabikar, ktorý vytvoril v roku 1998 RNDr. Petr Olšák z fakulty informatiky Masarykovej univerzity v Brne v prostredí LINUX v editore TEX (<http://petr.olsak.net/ftp/olsak/slabikar/slabi.pdf>), do tvaru ttf, ktorý možno použiť v prostredí Windows v textovom editore Word. Doplnil som písmená slovenskej aj maďarskej abecedy. Pretože písané písmo má svoje špecifiká, bolo nutné vytvoriť pomocné znaky: nábehové čiarky, spojovacie čiarky, doťahovacie čiarky a pod. Tieto čiarky sa do textu vkladali najprv ručne, pomocou kombináciou kláves Alt + písmeno, poprípade kód. Pretože tento postup je zdĺhavý a robí laikom problémy, urobil som v roku 2012 makrá vo Worde, ktoré tento proces vykonajú automaticky. Pretože v roku 2016 ma o font požiadali z nakladateľstva Karolinum font som prerobil tak, aby bolo možné zadať aj Euro, Dolár a Paragraf. Znak Ampersand & sa dá zadať len po prevode. Prerobil som aj makrá na opakovaný prevod.

Čo sa týka tvarov písaného písma vo fonte Slabikar, autor Petr Olšák použil predlohy z českého šlabikára Jiří Žáček, Helena Zmatlíková: Slabikář, Alter 1996, ktoré miestami kaligraficky upravil. Vo fonte Abeceda.ttf som tieto tvary ponechal, pretože sa od tvarov v súčasných šlabikároch líšia len mierne a zatiaľ som nezistil jednoznačnú normu na tvary písaných písmen na Slovensku. V súčasných materiáloch – Šlabikáre, rôzne písanky a pod., v týchto prameňoch sa líšia jednotlivé tvary písmen oveľa viac. Font Abeceda.ttf teda neobsahuje tvary, ktoré sú uvedené v niektorých prameňoch a sú chránené v zmysle autorského zákona organizáciou LITA. Každopádne písmo najviac odpovedá českému šlabikáru z ktorého vychádzal Petr Olšák.

Podotýkam, že na Slovensku oficiálne platí norma písaného písma z roku 1976 (čo je mierne modifikovaná norma z roku 1932), ako uvádza Šupšáková (Písmo a písanie str. 41), citujem:

„Od školského roku 1977/1978 sa písanie začalo vyučovať podľa novej koncepcie, ktorú schválilo MŠ ČSR a MŠ SSR. Dôležitou zmenou v novom chápaní je zoštíhlenie tvarov písmen. Ako základný prvok dominuje predĺžený ovál. Zvlášť ide o oválne písmená (O, Ó, o, ó, A, Ā, a, á, d, ď, g), ďalej písmená s oblúkmi (C, c, Č, č, E, Ch. ch, G). Došlo k zúženiu písmen so zátrhmi (M, m, N, n, U, u, V, v, Y, y) a oblúkovými obratmi vo všetkých písmenách abecedy.“

V Čechách došlo k zmene normy písaného písma výnosom MŠMTV ČR zo dňa 24.7.2000 ako uvádza napr. Ivo Vodička v publikácii Nechte leváky drápat na str.92.

V praxi sa u nás ale tvary písmen mierne líšia od prameňa k prameňu. Vid' časť Literatúra.

Preto som tvary neprerábal a font odpovedá písmu RNDr. Petra Olšáka a Šlabikára z ktorého vychádzal. Sklon písma Abeceda.ttf je 75°.

V šlabikároch i prameňoch na Slovensku možno nájsť sklon od 70° po 74°. V českých šlabikároch 73°- 74°.

Pracoval som s písomným súhlasom autora fontu Slabikar RNDr. Petra Olšáka.

Font Abeceda.ttf som vytvoril hlavne pre účelu generovania pomocných textov pri náprave dysgrafie pre psychológov a špeciálnych pedagógov, ktorej sa na našom pracovisku venujeme. Môže poslúžiť aj na generovanie pomocných textov pre rodičov pri nácviku písania svojich detí poprípade pre učiteľ'ov i keď **treba mať na pamäti, že tvary písmen nie sú presne tie ako v šlabikároch platných na Slovensku.**

Pred používaním fontu je potrebné nainštalovať font, povoliť makrá vo Worde a skontrolovať, či máme v OFFICE nainštalovaný a povolený editor VBA. Podrobnosti vid' „Technické informácie.“

Poznámky k autorským právam.

Čo sa týka samotného fontu Abeceda.ttf možno ho používať a šíriť voľne na nekomerčné aj komerčné účely zdarma. Preto som ani makrá nezamkol a možno ich upravovať podľa ľubovôle. Takisto všetky texty vo Worde, ktoré obsahujú program na prevod v makrách.

Iná je otázka použitých textov v návodoch alebo aj vo vzoroch rovnako ako aj nascanovaných obrázkov ak sa tam vyskytnú. Mojim zámerom nie je šíriť tieto obrázky na komerčné účely a uvádzam ich len ako ilustrácie, pričom z textov uvádzam len časť ako citáciu vždy s uvedením prameňa. Rovnako u nascanovaných obrázkov, kde je uvedený autor uvádzam aj autora ilustrácie. Teda mojím zámerom je rešpektovať autorské práva.

Okrem toho pri generovaní svojich predlôh môžeme použiť nami nascanované obrázky, alebo obrázky nakreslené deťmi.

Psychologická poznámka.

Treba pamätať aj na to, že učenie sa písať je pre dieťa veľmi zložitý úkon a preto treba mať trpezlivosť aj pri práci s predlohami, ktoré vygenerujeme. Môžeme použiť „pozitívne posilňovanie“ namiesto negatívneho, teda jednoduchého označovanie chybných tvarov. Ilustruje to príklad z knihy Krumboltz John, D. & Krumboltz Helen, B.: „Changing children’s behaviour“ (Prentice-Hall 1972): Citujem:

„Jednoduché posilnenie dieťaťa, za zlepšenie nie je vždy postačujúce. Ak chceme pomôcť dieťaťu posúdiť jeho pokrok a posilniť samo seba, zvyčajne mu musíme dať dobrú predstavu cieľa, ku ktorému povedú jeho zlepšenia - t.j. základnú úroveň výkonu, o ktorú sa môže snažiť. Tiež musí chápať príčiny, prečo bola určená úroveň výkonu. Týmto spôsobom môže robiť úsudky a stať sa čoskoro nezávislejším. Úroveň výkonu možno určiť tak pre jednoduchú fyzickú a akademickú zručnosť, ako aj pre zložité morálne rozhodnutia.

27. Zlepšenie písaného rukopisu

*Dough bol 10-ročný chlapec, ktorého rukopis bol rýchly, ale nečitateľný. Jeho prvoradou chybou bolo, že neuzatváral písmená **d** alebo **a**, takže **d** vyzeralo ako **cl** a **a** sa podobalo na **u**. Jeho učiteľka si uvedomila, že mu treba pomôcť a porozprávala ako mu pomoc poskytnúť.*

*Jedného dňa, keď som Doughovi vrátila zadanie, najlepšie **a**, ktoré napísal, som zakrúžkovala. Nebolo dobré, ale povedala som mu: "Dough, toto je najlepšie **a**, ktoré si napísal na tento papier. Tvoje **a** stále vyzerá trochu ako **u**, ale som si istá, že vieš, že by malo vyzeráť viac takto (ukazujúc zatvorené **a**). Takto by malo vyzeráť **d**. Všimni si, ako sú obe celkom uzavreté." Kedykoľvek som v jeho zošitoch vedela **a** alebo **d**, ktoré boli bližšie ku štandardu, zakrúžkovala som ich **a** vedľa nich som napísala "lepšie". Raz som požiadala Dougha, aby prezrel jeden zo svojich zošitov **a** aby mi povedal, o ktorom si myslí, že je najlepšie, **a** ktoré **d** je najlepšie. Na zlé (slabo) napísané písmená som mu nepovedala nič.*

*Po troch týždňoch sa jeho rukopis značne zlepšil. Opravila som jedno **u** cvičení, ktoré napísal pred mesiacom **a** porovnali sme ho s terajším rukopisom. Bol prekvapený rozdielom **a** mohol vidieť, nakoľko sa zlepšil.*

Doughova učiteľka urobila pre neho niekoľko cenných vecí. Určila mu úroveň výkonu. Posilnila ho za každé následné zlepšenie aj vtedy, keď jeho pravopis bol ďaleko od štandardu. Pomohla mu ohodnotiť jeho vlastný výkon, takže sám mohol vidieť, kedy sa zlepšoval.

Pomoc dieťaťu pri stanovení vhodných úrovní výkonu je dôležitá preto, aby sa mohlo stať vlastným pozorovateľom i posilňujúcim činiteľom.“

Koniec citátu.

Príloha. Tvary Abeceda.ttf.

1. Veľké písmená:

A Á Ā B C Č D Ď E É Ě F G H Ch I Í J K L Ľ Ļ M
N Ň O Ó Ô Õ Ö P Q R Ř Š Ÿ Š Ź Ź Ź Ź Ź Ź
V W X Y Ÿ Z Ž ž C

2. Malé písmená:

a á ä b b b b c č d ě e é f g h ch i í j k
l ľ l m n ň o o ó ó ô ô ö ö ő ő p q r r ſ s
s s š š š t t u ú ü ü ů ů w w x y ý
z ž ž

aáäbbbbccčddeéeffghchiijjklłllmnnňooóóôôööőőpqrſsssttu
úüũŭwvwxyýzžž

3. Číslice:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

4. Špeciálne znaky.

! " # \$ % & ' () * + , - / : ; < = > ? @ \$ [\]
^ _ { | } ~ " ' x % - - ' , " " "

5. Pomocné znaky:

‘ ’ ‚ “ ” „

10. Literatúra.

Abeceda. Tabuľka A4 s obrázkami.

Vydala: Príroda Bratislava 2005.

Balšíková Oľga, Jiří Dan: Náprava čtení a psaní.

Vydalo: Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1991.

Brestenská Eva: Písanie v 2. ročníku osobitných škôl.

Vydali: Učebné pomôcky n. p. Banská Bystrica. Rok neudaný.

Brťka, Juraj a kolektív: Šlabikár pre 1. ročník základnej školy.

Vydalo: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. Bratislava 1981, 1987.

Brťka Juraj: Odborno-Methodická príručka na vyučovanie čítania a písania.

Vydalo: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava 1976.

Brťka Juraj: Metodická príručka na čítanie a písanie v 1. ročníku základnej školy.

Vydalo: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava 1980.

Čulmanová Beatrice, Onderikova Miriam: Učíme sa písať písmenká.

Vydalo: Vydavateľstvo Príroda Bratislava 2012. 3.25 Euro.

Damboráková Viera: Písanie v druhom ročníku ZŠ 1,2.

Vydalo: Orbis Pictus Istropolitana, spol. s r.o., 2003

Fridrich Moravčík: Metodika tvorby a riadenia písma.

Vydalo: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava 1987.

Gaydečková Jaroslava: Farebná písanka 1 až 6. S omal'ovánkami. Cena á Kčs 2,50.-

Vydalo vydavateľstvo a nakladateľstvo Panorama Praha 1988.

Jiránek František, Dittrichová Jaroslava, Friedlová Božena, Lebedová Anna, Souček Jan:

Psychologické otázky počátečného čtení a psaní.

Vydalo: Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1955.

Menhart Oldřich: Nauka o písmu. Pomocná kniha pro průmyslové školy grafické a pro školy uměleckého směru. Vydalo Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1954.

Muzika František: Krásné písmo ve vývoji latinky I.

Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1958.

Muzika František: Krásné písmo ve vývoji latinky II.

Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1958. 657 strán.

Nemčíková Margita, Alžbeta Hirková: Šlabikár pre prvý ročník základných škôl 1,2. Lipka.

Vydalo Vydavateľstvo Aitec s. r. o. Bratislava v roku 2012

Olšák, Petr: Psané písmo ze Slabikáře.

Dostupné na: <http://petr.olsak.net/ftp/olsak/slabikar/slabi.pdf>

Pardel Tomáš: Písaná reč, jej vývin a poruchy u detí.

Vydalo: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava 1966.

Penc Václav: Metodika psaní.

Vydalo: Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1966

Pípal Richard: Písmo a jeho konstrukce. Příručka pro stavební odbory.

Vydalo: Státní nakladatelství technické literatury, Praha 1956.

Písanka pre prvý ročník, Zošity 1 – 5. Písanka s predtlačou č. 1 – 5.

Brněnské papírny, n.p. JK-627 111 701 148; PND 2-160-80; 1985

Písanka pre prvý ročník, Zošity 1 – 5. Písanka s predtlačou č. 1 – 5.

Brněnské papírny, n.p. JK-627 111 701 002; PND 2-160-80; 1980

Pop Pavel, Fléger Jindřich, Pop Vladimír: Ručná sadzba. Sadzba I. Ručná sadzba pre 1. a 2. ročník Stredných priemyselných škôl grafických, študijný odbor polygrafia.

Vydalo: Alfa. Vydavateľstvo technickej a ekonomickej literatúry, Bratislava 1985.

Sogelová Tatiana: A vznikli písmenká 1, 2. Pracovný zošit k šlabikáru.

Vydalo: Vydavateľstvo Príroda s.r.o Bratislava 2012.

Štefeková Kamila, Culková Romana: Šlabikár pre prvý ročník ZŠ 1,2.

Vydalo: Orbis Pictus Istropolitana, spol. s r.o., Bratislava 1991; 2010.

- Štefeková Kamila, Culková Romana: Písanie v prvom ročníku Zošit 1 až 5.
Vydalo: Orbis Pictus Istropolitana s.r.o, Bratislava 2012
- Škultétyová S., Rohovská J., Žiškova J., Matúšková D.: Maľovaná abeceda pre Špeciálne ZŠ.
Vydalo: Slovenské pedagogické nakladateľstvo Bratislava, 3. vydanie 2003
- Šupšáková Božena: Detské písmo. Chyby a poruchy.
Vydala: Medzinárodná účastinná spoločnosť Bradlo, Bratislava 1991
- Šupšáková Božena: Didaktika písania.
Vydala: Univerzita Komenského Bratislava 1992
- Šupšáková Božena: Písmo a písanie.
Vydala: Univerzita Komenského Bratislava 1998
- Virgovičová Lýdia, Virgovičová Zuzana: Šlabikár pre prvý ročník ZŠ 1,2.
Vydalo: Orbis Pictus Istropolitana, spol. s r.o., Bratislava 1991; 2010.
- Virgovičová Lýdia, Virgovičová Zuzana: Písmenká - moji kamaráti 1 – 6.
Vydalo: Orbis Pictus Istropolitana, spol. s r.o., Bratislava 1991; 2011.
- Vodička Ivo: Nechte leváky drápat. Metodika levorukého psaní, kreslení a malování.
Vydal: Portál s.r.o., Praha 2008.
- Žáček Jiří, Zmatlíková Helena: Slabikář.
Vydalo nakladateľstvo Alter s. r. o. VŠEŇ, 1996